

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 43.

Marti 25. Optombre

1860.

A c t u l u

FUNDATIUNEI ZSIGAIANA.

In numele tatalui, si alu fiului, si alu sant. duchi,
Amin!

Eu Nicolae Zsiga cetatianu si negutiatoriu in Urbea mare (Oradea mare) carele sum nascutu din parenti romani in satulu „Szent-Miklós celu romanu“ in comitatulu Bihoru-Medionalu, si sum cresciniu dupa credinti'a bisericeii dreptu-credintiöse crescine-resaritene, in imperiulu austriacu nominata „greco-nenuita“, si soci'a mea, Anna Coperda, asemine din parenti romani si crescina a bisericeii numite, facemu tutatoru, la carii se cuvine, si anume natiunei romane cunoscutu aceea, ca eu Nicolae Zsiga aducundumi aminte de darulu dumnediescu, dupa carele eu cateva scoli am potutu invetiá, dupa aceea la negutiatoria a pasi, si prin cuventarea Domnului ceriului si alu pamentului, dupa ostené'a mea miamu potutu agonisi o avere, de si nu multa, totusi atata, catu unulu fiu alu meu, si doue fete ale mele, cá cetatiani, si cu portare buna, voru poté din tréus'a fora lipsa vietii, — eu in inim'a mea am pusu legatura inaintea Domnului Dumnedieu, cá pentru dumnediesculu acesta dara mare, voiu face neamului meu, si anume tenerimei romane de relegea greco-orientale, care va studié la gimnasiulu si academi'a in Urbea mare, unu ajutoriu pe vecia, si in folosulu tenerimei acesteia voiu face o fundatiune scolare.

Spre scopulu acest'a dara am resoluatu una suma de 20,000 fr., adeca: douedeci mii fiorini in valuta austriaca, bani gata, si din sum'a acésta am

cumperatu dela stralccitulu Domnu Emericu Tokody de Szent-András cu 18,000, ad. optusprediece mii fiorini v. a. curtea, carea se afla in Urbea-mare in piatiulu „la sant. Ladislau“ in Unghiulu strateloru „la gradina“ si „cea magiara“ intre cele doue bisericeii romane, un'a greco-orientale, si alti'a greco-occidentale, si carea curte in protocolulu fundualu alu Urbei mare 2717. — fostu 234. — cu numeral — de conscriere 250 si a partialei 358 este insemnata. — Pe lenga pretiulu cumpararei eu sum indatoratu a plati si centim'a erariale si spesele cumpararei.

Sum'a dupa platirea pretiului tacsei erariale, si a speseloru de cumparare disponibila o voiu intorce spre inbunatatirea curtei susu numite fundationale si spre cumpararea celoru de lipsa pentru institutululu acest'a.

Statutele fundatiunei leamu detiermuritu, dupa cum acele urméza:

STATUTELE

Fundatiunei Zsigaiane.

1. Scopulu fundatiunei este crescerea de oameni de omenie, si cetateni crescuti in frica Domnului, crescerea de romani si crescini adeverati, care se lucre spre binele bisericeii greco-orientale si cari se nainteze luminarea poporelui romanu.

2. In fundatiunea acésta se voru primi tinerii aceia nascuti din parinti romani, séu celu putienu din tatalu romanu, cari tineri voru studié la gimnasiulu si academi'a din Oradea mare si cari marturisescu credinti'a bisericeii gr. or., cari tineri mai departe au lipsa de ajutoriulu acesta.

3. Numerulu tineriloru se va primi dupa pu-

terile fundatiunii, adeca inainte de tóte se va asigurá administrarea fundatiunii, apoi la suma disponibile se voru primí elevi. —

Acei tineri, cari patimescu de bóle lipicióse, séu cari pentru ceva scaderi trupesci nu potú fi in stare candva scopului fundationalu a respunde, nu se voru primí.

Mai departe dorintia fundatoriulu este, ca altuirea (vaccinarea) séu trecerea prin versatu dupa putintia se se traga in cercetare.

4. Ajutoriuulu fundationalu va sta din provederea cu prefectu, din cortela si bucate, din carti si materia de scriere, din vesminte de partatu si de patu, din spalatu, lumina si incaldire.

5. Primirea va fi numai pe anu, si pentru acea la inceputulu oricaruia anu scolasticu se va censurá purtarea acelora, carii voru cere ajutoriu din fundatiunea acésta.

6. La institutulu acesta se voru primí numai studenti, cari voru puté dovedi purtare buna, si cari deosebitu intru cele besericesci in limb'a si literatur'a romana au meritatu lauda.

Fundatori dorescu acea, cá studentii din famili'a lorú intru primire la fundatiunea acésta, avendu asemenea calitati cu ceialalti concurenti, cu preferintia se fia partasi.

7. Partarea necuvenita, caderea macaru numai din unu studiu in classa a doua, cea mai putiena negrijire intru cele besericesci, — in limb'a séu literatur'a romana va avé dupa sine de urmare perderea ajutorisulu fundationalu pentru acela, carele prin astfelu de necuvenire si vatamare a micioratu scopulu fundationalu.

8. Studentii institutulu acestuia sunt indatorati la serbatori mari in sant'a beserica gr. orient. (Adormirei precuratei) din Oradea mare, si dupa repozarea fondatoriloru in diu'a S. Nicolae si a S. Anna la parastasulu pentru sufletele fondatoriloru tienende, a cantá.

9. Ordinea institutulu se va determiná din tempu in tempu, prin senatulu fundationalu.

10. Direptiunea institutulu acestuia o va duce unu senatu fundationalu din unu preside si din alti diece membri, cu totulú din unusprediece membri, toti de religiuena gr. or., intre cari de totu se fie din cetulu preotiescu cinci, si diatro mireni siese membri. —

Dorintia fundatoriloru este cá presidiulu senatulu in totu timpulu se'lu pórté protopresbiterulu gr. or. din districtulu Oradei mari (Oradanu), séu nefiindu protopresbiteru, atunci vicariulu protopresbiteralu, si decumva vicariu protopresbiteralu nu ar' fi, séu presidele va fi inpedecatu de a poté luá parte in senatu, — atunci parochii besericei Oradane, — totudeuna celu mai de multu santitu — voru duce presidiulu. — Mai departe dorescu fundatori, cá pene va trai fundatorulu Nicolae Zsiga si elu se fia membru la senatu, eara dupa mórtea densulu, din familia sa, in linia barbatésca, celu mai batranu, se se numere intre membrii senatulu.

Asemene dorescu fundatori aceia cá parochii besericei gr. or. — Chramulu Adormirei Precuratei — din Oradea mare, séu de va fi numai unulu, acela, precum si curatorulu celu antaiu séu locutietoriulu acestuia, in totu timpulu se se conósca de membrulu senatulu.

11. Membri senatulu afára de preside, de parochi si curatorulu besericei numite si afara de barbatulu dintre urmatorii fundatoriulu Nic Zsiga, se voru numi prin maritulu episcopatu gr. or. din Aradu in contielegere cu vener. seu consistoriu Aradanu se binevoiésca numirea acésta a o face, fundatori facu umilita rogare.

12. Propunerea denumirei in membru de senatu, o va face senatulu fundationalu din tempu in tempu, dupa enascund'a lipsa; eara propunerea cea mai antaia o face protopresbiterulu oradanu intru intielegere cu fundatorulu N. Zsiga.

13. Senatulu fundationalu aduce determinari-le sale dupa maioritaea voturiloru, si spre a se poté in senatulu acesta determiná, — este de lipsa fiintia de fatia a celoru 5 membri.

14. Senatulu fundationalu in totu anulu la capetulu anulú scolast. va substerne socotelele sale prin vener. consistoriu gr. or. din Oradea mare la M. Sa episcopulu diecesanu in Aradu, pe carele fundatori cu umilitia elu róga, ca prin ven. consistoriu dela Aradu se binevoiésca socotelele si administrarea fundatiunii a o censurá si determinarea sa prin Gazetelele cele romanesci a o publicá.

15. Decumva senatulu fundationalu séu ori carele membru din senatulu acesta va cugeta, ca

forulu diecesanu intru determinarile sale a vata-
matu legile fundatiunei; atunci senatulu séu acelu
membru are dreptu prin recursu séu apelata a roga
determinarea maritului episcopatu romanu de reli-
gea gr. or. din Transilvania. Inse dupa restituirea
metropoliei romane gr. orientale, forulu metropo-
litanu se aiba dreptu in a doua instantia a delibe-
rá, si ca maritulu episcopatu gr. or. din Transil-
vania, si cu tempu ca preamarita metropolia roma-
na gr. or. se binevoiesca chiamarea acésta a o pri-
mî, fundatorii cu acésta facu umilita rogare.

16. Anulu fundatiunei va fi dupa anulu sco-
lasticu.

17. Pene va fi gimnasiu in Urbea mare,aju-
toriuulu fundationalu se va dá numai la studintii din
gimnasiulu acesta, si de va sustá academia, si la
cei din academia, — inse daca gimnasiulu oradanu
(Urbea mare) candva ar incetá, atunci din funda-
tiunea acésta se voru impartasi studintii dela alte
séu altu gimnasiu din dieces'a Aradana greco-ori-
entalá.

18. Documentulu acesta dupa intarirea inalt.
gubernu de statu, in origine se va depune in ar-
chivulu comunei dela biseric'a gr. or. din Urbea
mare, eara esemplare tiparite se voru tramite la
tóte maritele episcopaturi gr. or. din Banatu, Bu-
covina, Transilvania si Ungaria.

19. Voliea fundatorilorá este, ca natiune séu
religiene straina in fundati'a acésta incurgere séu
dreptu se nu aiba; pentru acea voliea fundatori-
loru se va face cunoscuta prin tipariu, cu rogare
catra natiunea romana, ca dens'a institutulá acesta
de orice incurgere straina se'lu apere.

Cartea acésta fundationala au subscrisu-
o fundatorii in fiint'a de fatia a subscrisitoru mar-
tori. —

Datu in Urbea mare 14/2. Optobre 1860.

Premarita ces reg. locotenintia pentru Ungaria!

Noi in adenea plecare subscrisii, Nicol. Zsiga
cetatiu si negociatoriu in Urbea mare, si soci'a
mea Anna Cosperda dorimu pentru tenerimea ro-
mana, de relig'i'a greco-neunita, studinte in gimna-
siu si academia la Urbea mare a infiintá o funda-

tiune, si spre scopulu acesta am resolutu o suma
de bani, care va face 20,000 de fiorini in valuta
austriaca

Din sum'a acésta am cumparatu o curte in
Urbea mare, carea a fostu proprietatea Dlui Eme-
ricu Tokody de Szent-András, si se afla intre cele
doue beserici romane, carea curte cu numerulu
conscieriei 250, si a partielei 358 pene acum a
fostu insemnata in protocolulu 234, eara acum este
transcrisa in protocolulu fundualu pe numele fun-
datiunei nóstre, asia numita: „Fundati'a Zsigaiana
pentru tenerimea scolara romana, de relig'i'a gr.
neunita, studinte la gimnasiu si academi'a la Urbea
mare, carea curte se afla in unghiulu stradeloru
„la gradina“ si „cea magiara.“ —

Cartea si statutele fundationale leam descrisu
in documentulu nostru, carele aici sub litera A. cu
adenea umilitintia elu presentamu, si cumca cumpa-
rarea susu atinsa s'a realizatu, arata determinarea
luminatului c. r. senatu fundualu din Urbea mare
din 4. Optobre a. c. numerulu 7755 aici alaturata
cu semnulu literei B si copia protocolulu fundu-
alu cu nr. 2717, carea copia cu litera C. insemnata
o adaugemu.

Documentulu acesta mai departe arata si ace-
ea, ca sum'a, care va remané dela pretiuulu casei,
si alte spese ale cumpararei, o vomu intrebuintá
pentru lipsele institutului acestuia. —

Dupa cuprinderea si voiea nóstra scopulu e
santu, si statutele sunt chiare, prin carele statute
noi nu dorimu alta, numai cá romanii de relig'i'a
gr. or. se capete din di in di, si prin ajutoriuulu
acesta putienu, mai multi barbati, carii naintaudu
in sciintie, sa fia in stare a lucrá pentru bielele bi-
sericee nóstre, si pentru luminarea neamului no-
stru, si cá prin acésta, natiunea romana, carea
pentru fatalitatile temporiloru trecute, numai in
anii acesti mai decurendu decursi a potutu cu ceva
sporiu a propasí in cultura, se aiba si speranti'a
aceea, ca elevii insti utului acestuia nu voru de-
uitá datorinti'a lorú catra beserica si natiune.

Datorinti'a nóstra mai departe este, ca docu-
mentulu acesta in origine se se conserveze in ar-
chivulu comunei dela biseric'a gr. neunita, a ca-
reia hramu este „Adormirea Precuratei“ — in Ur-
bea mare.

In urmarea acestora :

Cu adenca umilintia cademu naintea premari-
tei c. r. locotenentii, cu acea rogare, cá se bine-
voiésca inaltulu gubernu de statu fundatiunea si
statutele aceste ale incuviintia si ale intari.

Urbea mare 14./2. Optombre 1860.

A premaritei c. r. locotenentii
cei mai umiliti rogatori.

Nicolae Zsiga m. p.

Ana Cosperda m. p.

Lipsa sinódeloru.

(Finea din Nr. 40.)

Dar' óre in ierarchi'a nóstra, marginita este
sfer'a tuturoru gradurilor? Cine scie, ce deosebi-
re este intre unu vicariu foraneu si intra unu pro-
topopu? (archidiaconu). Spunamu mie cineva; ce
deosebire este intra unu archidiaconu, si intra unu
vice-archidiaconu? Aceea ca amendoi póta cinga
rosie, ci sínóde rosii pe muntea numai archidia-
conii, afara de acésta numai archidiaconiloru le
competédia titlu de: „Reverendissimu“; alta deo-
sebite, care se se póta demustrá in sfer'a admini-
strativa, nu esista; séu ce face archidiaconulu, ce
ce nu'i leginitu se faca v. archidiaconulu? — Dupa
dis'a unui barbatu intieptu: „Archidiaconii sunt
ochii, éra v. archidiaconii numai picidorele episcopu-
lui.“ — Séu ar' fi de doritu a sci: ce deosebire
este intra unu parochu, si intra unu administratore
parochialu? Eu numai atata sciu, de nu gresiescu:
ca parochulu si cá vinovatu, singuru prin procesu
se póte stramatá din beneficiulu seu, éra admini-
stratorele parochialu, ad libitum! — Se tacemu
despre altele, singuru atata ar fi de doritu: cá
sfer'a activitatiei unui gradu ierarchicu de a celui-
laltu se se limitedie prin unu exercitiu mai activu
alu puterei administrative, si in desvoltarea vietiei
ierarchale mai afundu taietorii; cá se scie unulu
fiescecare, ca ce are de a face din cunoscinti'a ofi-
ciului seu, si atunci avendu responsabilitate mai
mare, mai cu mare zelu s'ar prinde de lucru: asia
cum stau impregiurarile lucra toti cá nesce dileri,
dar' nu cá proprietari ai terenului juridicu pe care
se afla.

Singuru statute in sínóde diecesane si provin-
ciale aduse potu demarcá sfer'a activitatiei grade-
loru ierarchice: pentru ca relatieunea personalului
diecesanu nu se póte coordina si subordiná decatu
numai prin statute sinodale; fiindu de lipsa cá in
compunerea acelorasi se aiba si clerulu ruralu votu
de si nu decisivu, ci in tóta intemplantia consulta-
tivu, dupa pracesea vechia a besericei orientale. —
Ar' fi de lipsa se avemu statute universale, carii
se defiga facendele clerului curatu fatia cu supu-
sulu poporu credintiosu, — fiindca in unele locuri
pretinde mai multe ceremonii poporulu dela preo-
time, de catu in altele —; aceste anca in sínóde
s'ar puté esopera, unde ar' fi reprezentatu si cle-
rulu foraneu, cá si care cunósce mai apriatu, cá
prin ce medilóce salutifere se póte conduce credin-
tiosulu poporu la limanulu destinatiunei sale celei
sublime.

Sotietatile mercantile afara de aceea, ca intre-
tieniu intre sine un'a corespondintia ne'nterrupta, la
perióde anumite se coaduna pentru de a se con-
sultá in comunu despre cumstarea si cursulu mer-
caturei; si prin consilii comune punu in lucrare
unele decisiuni, prin care se deie profesiunei loru
unu sboru mai avantajiosu. Si s. beserici i-a con-
crediatu intemeietoriulu crescinatatei unu depositu
pretiosu, nu din marfe pre cari le rodu molliile, ci
din sufletu cu scumpu sangele Domnului rescum-
peratu statatoriu; n'ar fi dara de lipsa, cá si cle-
rulu ierarchiei nóstre greco-unite romane se se co-
adune odata sub conducerea archipastoriloru sei in
sínóde, pentru de a se consultá despre medilóce
mai aplicavere spre inaintarea poporului romanu in
cultur'a spirituala si religiosa-morala? — Preoti-
mea este educatricea poporului, mai alesu la noi
la romani, a caroru inteligintia sta mai cu séma
din preotime: pentru aceea preotimea trebuie se in-
demne pre poporulu credintiosu, cá se 'si duplice
pasii in carier'a civilizatiunii, dela care a fostu re-
tenua prin vitrega ei sórte. Sinódele ar fi locul,
unde se se consultedie preotimea despre nescari
medilóce, carii ar putea dá instructiunei scolastice
populare unu avantu mai rapede, dar' siguru; ca
si acum sunt mai multe impedecaminte puse starei
scolare, care numai prin cointielegere sinodala s'ar
putea delaturá. — Mai incolo metodic'a inlesnire a
pertractarei studiiloru teologice n'ar trebui luata la

desbateri în sinodu, și a o modifică după indignitățile noue ale evoluției? . .

Esperința de toate dilele dovedește: că învățându-ți tinerimea în sârta Domoului chemată, studiile teologice numai în limbă latină, după absolvirea cursului seminaristului, neci limbă latină o știe, dar' ce e și mai periculosu neci din studiile într'aceeasi tradate multu înțeleg; și așa pasindu la viața practică, mai ca orbulu duce pre orbu " E unu adevăru nedisputăveru că limbă latină e cea mai aptă spre pertractarea studiilor teologice; însă numai atunci, decumva elevii la statulu clericulu candidați o înțelegu binisoru; din contra e perdere de tempu, și însielarea statulu clericale, de unde curge cu consecința naturală: că s'eu tinerimea se se perfecționeze mai multu în limbă latină înainte de primire la cursulu teologicu, s'eu altminteră se se locuască această scolare, carea trage mai multe urmări rele după sine. —

Toată societatea din omeni compusă, de a avut ori și catu de gloriosu începutu, și solidu fundamentu, trecundu prin valorile lumii, — multu puțin se abate dela destinațiunea sa: pentru aceea debue îmbunătățită; principiile ei cele fundamentale nu suferu reforma, ca acele trecundu prin furtunile vieții au esitu anca mai lamurite, că aurulu din focu. — Nu intr'ată sistemă teoretică a aceeași societăți, ci omeni din carii e compusă ună înșotire ca aceea, cadu sub reforma. Reformarea disciplinei noastre în acestu înțelesu luată, ar fi chiamarea unui sinodu.

Intr'egă lume catolică striga lipsă sinodeloru, și prin decisiuni sinodale se nesuesce a'și reduce disciplina la vigoare sa primară. — Dacă capii provinciilor bisericești de ritulu rom. cat. simțescu ne'ncunginrăvera lipsă a sinodeloru, și aceleși le și coaduna: oare n'ar fi de lipsă că și arhiepiscopii ierarhiei noastre — carea ierarhia a datu frunte cu mai multe fatalități, decatu toate celelalte — se se coadune în sinode cu clerurile lor dinpreună, și se curățesca rugina, care a lipit'o de disciplină noastră mană sortiei celei fatale, restaurându aceea pe baza canoaneloru vechi. —

Mantuioriulu nostru — modelulu celu santu alu preotimii — a versatu lacrimi ferbinti prevenindu tristă sârta a națiunii sale celei evreice, la carea a devenitu prin ruinarea Ierusalimului, prin

care fapta a datu și preotiloru esemplu vederatu de a'și iubi națiunea lor, din a careia sinu la sculatu providența ceresca; pentru aceea a caruia preotu romanu binesimțoriu anima nu sangera, privindu starea înapoiată a națiunii sale. Cătră preotimii și cințedă poporulu ochii în toate necasurile sale, pre preotii îi cunosce elu de parinții sei: așa dară a preotimii devisa este a conduce — cu umere unite — națiunea pre calea propășirii, și a o cultivă, ca se p'oa pasi în arena emulațiunii celei nobile cu popoarele Europei civilizate dinpreună. Poporulu are lipsă de creștere nu numai religioasă, ci și practică, a careia simburu singuru preotulu 'lu p'oa resadi în animă poporulu, că și celu ce sta cu elu în nemedilocita atingere. — Preotimii prin pascerea turmei densei incredințiate ne-a susținutu și în timpurile fatale naționalitatea și limbă; așa dară și în această era a renascerei ierarhiei române preotimii e croită devisa, de a introduce poporulu în paladiulu civilizațiunii moderne, că acolo se se resalate după atatia seclii de letargia spirituală, în care a fostu legana'to sârta fatală. — Enumeratele și multe altele lipse ale ierarhiei și poporulu romanu nu se potu mângăie decatu numai prin sinode. Nu ne remane dară altceva de oftatu: de catu că strălucitele capete ale ierarhiei noastre — voindu a sterge setea cea mistuitoare din peptulu romanulu — se binevoiescă parințesce a conlucră într'acolo, că ținerea sinodeloru se nu se mai amane departe. — Această dorință tuturor animiloru binesimțorie! și ună întreprindere salutară că această o va sprijini și darulu lui Dumnezeu, care voiesce, că s. biserica alui cea în scumpu sangele Domnulu spalată, se înflorască, și subtu umbră ei popoarele lumii ce o profețizează se se scutescă. Unu preotu romanu.

INTIMPINARE

contra articolulu Dlui Bogdan Petriceicu
Hasdau.

Peritau Dacii?

Din Foița de istoria. (D. St. Dunării.)

(Urmare din Nr. 41.)

Faci pe ardeleni minciunosi, siarlatani. Eu sunt foarte strainu de ardelenii ce avem în țiera,

nici am invetiati sub densii, cativa numai din vedere cunoscu, cu mai nici unul, s'au intemplat, se fiu amicu, aroganti'a unora din ei imi e nesuferita, pedantismulu altora ilu despretiuescu; cu tôte acestea debue se vorbescu adevverulu, binele ce ne au facutu fratii ardeleni este mare. Pe candu romanii erau intr'o torpóre si o nepasare cumplita, fratii ardeleni ne-au desteptatu din somnu, reamintindune de unde ne tragemu, óre de ce mai bine se lipescu de inima romanului asia prenumitele de Dta minciuni si siarlatanii ale lui Clain, Maioru, Laureanu, Baritiu etc., de catu articolulu Dtale: Perit-au Dacii? adeca: Ghetii s'au Slavii? Pentru ca acelea sunt adevveruri, si se potrivescu cu sangele lui, si acestea sunt inventii pe care le respuge cu indignatie, si pe care le privesce cá aduse intr'adinsu spre a'i face reu. A spune ca suntemu de vitia curatu latina cu limba si datinele ce avemu, nu se chiama a fi mincinosu si siarlatanu, ci acelui ce sustiene din contra i se póte atribui asemenea epitetu.

Apoi, dupa trecerea torentului fanarioticu, armatu cu principiile romanismului, unu ardeleanu veni in Bucuresci de infiantia o scóla in care ne invatiá a fi demuii descendinti ai romanilor, de aici esi D. Eliade, care ne curati limb'a de slavonismu, pe urma venira Golestii, Roseti, Bratenii, Cogalniceanu, Tell, Magieru etc., care facura pe anulu 48, adeca se incercara se ne scape de jugulu slavu si aruncara sementia ce resare astadi; acestia, proscrisi, ne readuse in mintea fratiloru din Occidentu si ne infratira cu Europa; pe urma veni anulu 57, care arunca pétra edificiiului romanu, si ne scapa de slavismu; in fine veni anulu 59, si vrendu Ddieu, totu numai cu romanismulu in inima, in sange si in miate, vomu merge si mai departe: la tôte acestea au contribuit si fratii ardeleni, si din tôte acestea are se ésa o natiune.

Óre daca Dta ai fi fostu in locul ardelenilor, ai fi facutu totu atata cu ideea slavismului? Credu ca nu, de si niciodata acésta idee nu s'ar fi lipitu de inima romanului; dara admitendu ca ar fi pututu (lucru ce nu se póte chiaru admite), ce ar fi esitu? de siguru ceva mai tristu decatu Bese-rabia de astadi.

Pe candu póte Dta priimeai pe bancele Har-covului straniile impresiuni ce te incerci astadi a

le arata romaniloru, publicistulu Baritiu ne da idei salvátore in foile sale; pe candu póte Dta erai pusu la cale ca se ne intuneci nationalitatea, istoriculu Laureanu asuda cautandu si mai multe probe de romanismulu nostru, si ne da o istorie romana si rationala, de nu completa dara urmata (suivie). Acésta tôte, stimab. meu colegu, nu se numescu siarlatanii; siarlatanu se chiama acela, care, candu limba, si datinile si chiaru istoria ne arata ca suntemu de sange romanu, vrea se ne faca a crede ca nu suntemu romani, ci o adunatura de barbari din totu imperiulu romanu.

Apoi mai vii si dici, ca fratii ardeleni sunt intre romani ca fanariotii intre greci. Infamie?! draga confrate; fanariotu intre greci, si mai alesu intre romani, vrea se dica siretu, siarlatanu, tradatoru, lingusitoru, frate vendiatoru. Infamie! si de o mie de ori infamie!! Este o infamie de a arunca fratiloru ardeleni asemenea epitetu; ei nu meritu asemenea calomni: mai multu si mai bine de catu oricare romani, ardelenii si-au conservatu nationalitatea loru printre atatea nationalitati care totudeanna asteptau se-i inghita, ba inca au venitu se ne o sustiie si noa; mai multu si mai bine decatu oricare romanu, prin scólele nóstre, au tinutu mai esactu catedrele ce li s'au incredintiatu. In fine vrei se amesteci pe ardeleni cu austriaci, fi siguru ca multu mai putiena simpatie au ardelenii cu austriacii decatu Dta cu rusii. Prin acésta se nu socoti ca vreu se ma facu apologistulu tuturor ardeleniloru ce se afla la noi: asia voiu despretiui usuratatea cu care D. Maiorescu a subscrisu famosa circulara catra profesorii de peste Milcovu, m'amu indignatu de brutalitatea cu care, se dice, ca D. Laurianu trata pe profesorii din Moldova.

Asia, stimabilulu meu colegu, in locu se-ti aperi ideea intr'unu modu cuviinciosu, ingiuri o parte din romani ca se pui discordia intre densii, si areti cateva citatiuni din autorii cei vechi care, traduse fara sicanu, mai multu iti combatu ideea decatu o aperu; si prin urmare, pretins'a Dtale argumentare cumca Dacii n'au peritu si ca noi suntemu o nationalitate compusa din nesce adunaturi din care nici una nu predomnesce, este mai multu decatu unu pamphletu asupra romaniloru in genere si asupra ardeleniloru in parte; eara nu o critica istorica.

Criticulu istoricu debue se fia armatu cu gravitate, cu bona cuviintia, cu rabadare, cu indurare, debue se arate erorile antagonistului seu cu ingaduiéla, se dee în contra argumente solide si drepte, eara nu sicane de traduceri si injurii; se caute adeverulu ori unde 'lu va aflá; se vorbésca cu demnitate, eara nu cu patima. Atunci si antagonistulu seu va debui se respunda de asemene, si atunci „du choc des opinions jaillit la verité,” eara din ciocnirea injuriiloru esu infamii, si istori'a remane totu necompleta. Daca Dta ai fi fostu condusu de unu asemenea mobilu, eara nu de o patima (care pare a fi de poruncéla), atunci de siguru te ai fi luminatu, caci ceea ce te incerci se sustii, este o grósa eróre; si pe romani i-ai fi facutu se úe mai indulgenti catra a milióna parte de nelatinismu ce se pretinde ca se afla intr'insii.

Asia dara, limba si moravurile nóstre proba, ca elementulu romanu au predomitu la formarea nationalitatii nóstre: de vrei mai multu, voiu deschide alta data si carti, si vomu combate Deocamdata, in numele legii de presa, te provocu a inserá acésta mica intimpinare in foiti'a Dtale: daca, atacandu o persóna, legea este atatu de espresa de a alaturá pe lenga atacu si intimpinarea, catu mai multu candu ataci o natiune si mai alesu in origina nationalitatii sale, de a careia pretinsa enigma de cate ori inimicii sei n'au vrutu se se folosésca?!

Primesce, stimabilulu meu colegu, deosebita consideratie cu care amu onóre a me insemná alu Dtale frate de profesie.

Georgie Chrisoscoleo,

profesoru primaru la scólá din terg. Némtiu.
1860, Iulie 30.

Romonitã si gradinariulu.

Romonitia! stai! privesce!
In ce stratu se te laliesci;
In arsitia te pripesce
Umbra dulce se 'ti gasesci.

Pen' si ceru'mi amenintia
Esti plopí nalti in fruntea mea;
Et in sventu isi dau silintia
Umbra lat'ami imbié.

Nu e drag'o, nu'i segura
Umbr'a d'estu genu de copaci
Siovainta 'ntro figura,
Nu sci, se ridi or se taci. —

Suptu stajeriu cu umbra lata
Sterneti póla far' sfiali,
Braciulu lui e ca de fata,
Recoresce 'n dogoreli.

Plopí 'si tendu a s'a talia
La boieri in livedi'a; —
Ela 'n monte si 'n campia
Tende umbri la cine vrea!

Bine, Nene, dar' s'aventu
Nobili'nea asupra mea;
Me ciupescu, me smulgu si 'mi canta
Totu in sinu te voiu tiené.

Nu vedi, tonta, ca noblimea
Nici da umbra nici calduri;
Ci insiéla romonimea:
S'o smiróse'n naltituri.

Tu n'ai locu in gradinitia,
Ci 'n campii si 'n muntisiori;
Tu in bracie de arsitia
Cresci; si vindeci domnisiori! —

Dar' ei iti rupe din foitie,
Ingratii, ei te a'ncrestatu,
Se te sfarme 'n palmulitie,
Candu esti plina d'aromatu!

Suptu stajeriu la radacina,
Passa, soro, si 'n arsiti
Afi scutu; pen' la trupina
Poti se 'ti tendi dalbe cositi.

Si cucut'a stufa 'n tóte
Jace totu pe gutulu meu,
Jacumi glóte preste glóte;
Unde i leulu din Nemeu!

Se 'mi curatie vecinimea,
Se 'mi stravésca ce voi eu,
Ca se crescu, ca romonimea
Are tota'unu Dumnedieu!

Fondulu Gazetei Transilvaniei.

Sz Reginu 13. Optobre 1860.

(Urmare din Nr. trec.)

Au contribuitu:

	fr. cr.
DDnii: Petru Grecu negutiatoriu in Szász-Reginu	2 —
Catana Rudolfu negut.	1 —
Petru Anca profesor	3 —
Ladislau Dumbrava profes.	2 —
Din M. Reginu :	
Dimitrie Moldovanu notariu	3 —
Carolu Covaciu	1 —
D. Panfilu parochu	1 —
Ioane Timariu	2 —
Szigyárto András jude si posesoru	1 —
Georgie Grecu proprietariu	1 —
Din Sz. Reginu :	
Ioane Olteanu negutiatoriu	2 —
Ioane Maier de Logigu	5 —
Daniele Vagner c. r. posta.	4 —
Ioane Hubert mesaru	1 —
Din Falfaleu :	
Ioane Budnariu jude si proprietariu	2 —
Alessandru Tarnoveanu „	1 —
Michaile Csengeri „	1 —
Fagarosi Elek „	— 50
Georgie Tarnoveanu „	1 —
Nicolae Negrea „	1 —
Nicolae Cotrus din Murareni, docente pensionatu	2 —
Michaile Harsianu docente in Hodacu	1 —
Pascu Todoru propriet. in Abafaja	1 —
Milosianu Vasilie „ „	1 —
Ioane Sándoru „ in Cuesdiu	5 —
Zaharie Sándoru „	1 —
Iulius Bardosi juristu Sz. Reginu	1 —
Eltető Albert propriet. in M. Reginu	1 —
Covaciu János „ „	1 —
Ioane Maier din Toldal	1 —

	fr. cr.
Popescu Vasilie parochu din Ripa	— 20
Georgie Stagila din Lueriu	1 —
Ioane Murasianu din Santu	2 —
Ioane Craciunu not. in Ujfalau	2 —
Daniele Harsa parochu din Milasielu	1 —
Simione Crainicu „ Habicu	1 —
Vasilie Popu „ „	1 —
Isidoru Popu „ „	1 —
Basilie Mera teologu „	1 —
Gabriele Ketianu protopopu in Cosma	1 —
Simione Crainicu notariu in Urisiu	2 —
Georgie Radulu neguti. in Gurgiu	3 —
Unu amicu al Romaniei din Majereu	2 —
Nichita Callini notariu in Deda	2 —
Zaharie Contai jude in Mesterháza	2 —
Ioane Alesandrescu proprietariu in St. Anna	5 —
Din tienutulu M. Osioruheinlui :	
Dimitrie Szabó negut.	2 —
Samsonu Pap c. r. actuariu	2 —
Ioane Bardosi negutiatoriu	10 —
Ios. Fülepu „	3 —
Beniaminu Fülepu practicant de neguti.	1 —
— Fülepu	1 —
N. Moldovanu negutiatoriu	1 —
N. Stefanu „	1 —
Ioane Algya mesariu	3 —
Rudolfu Fagarosi negutiatoriu	5 —
Ioane Fechete proprietariu in Grebenisiu	5 —
Helena Fechete „ „	2 —
Samuele Vaida „ „	2 —
Iacobu Morariu proprietariu in Lueriu	— 50
Vas. Craciunu „ „	— 50
N. Craciunu „ „	— 50
Ioane Morariu „ „	— 50
Nic. Bompa „ „	— 50
I. Moldovanu „ „	— 50
Iacobu Ciengeri „ „	— 50
Sandu Seplacanu „ „	— 20
Cineva a implinitu	— 60

Suma totala . . 182 —

Cu cei publicati 567 fecu 749 fr., ad. siopte sute patru dieci si noua fr. m. a. si una oblig. de desdaunare de una suta fr. cu cupónele dela 1. Ianuariu 1861.